

КМІТЬ ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА,
к.пед.н., доцент кафедри мов і методики їх
викладання ЧНПУ
імені Т.Г. Шевченка

ЗМІСТ ФІЛОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В умовах реформування української вищої освіти її основним пріоритетом є формування конкурентоспроможного фахівця, який вміє мислити критично, обробляти різноманітну інформацію, використовувати набуті знання та вміння для творчого вирішення проблем. Конкурентноспроможність спеціаліста обумовлена наявністю достатнього рівня сформованості його професійної компетентності.

Під професійною компетентністю вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу ми розуміємо сукупність його ключових, базових та спеціальних компетентностей, які утворюють структуру та зміст цієї компетентності.

Відповідно її ключовий компонент містить п'ять груп ключових компетентностей, що були визначені Радою Європи. Оволодіння цими компетентностями є основним критерієм якості освіти будь-якої людини, незалежно від виду її професійної діяльності. До них відносяться такі компетентності:

- політичні, соціальні компетентності;
- компетентності, що стосуються життя людини в полікультурному суспільстві;
- компетентності, що стосуються володіння усним і письмовим спілкуванням декількома мовами;
- компетентності, що пов'язані з реаліями сучасного інформаційного суспільства, яке вимагає навичок володіння новими технологіями;
- компетентності, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя як основу безперервної підготовки в професійному аспекті, а також у суспільстві й в особистісному

плані.

Базові компетентності властиві спеціалістам, які працюють у професійно-педагогічній сфері діяльності, зокрема у дошкільному навчальному закладі. Цей компонент включає такі компетентності: педагогічну компетентність; психологічну компетентність; україномовну професійну комунікативну компетентність, що забезпечує процес педагогічного спілкування на занятті; рефлексивну компетентність; дослідницьку компетентність; конструктивно-проектувальну компетентність; організаційну компетентність; творчу компетентність.

Спеціальними компетентностями володіють фахівці, які забезпечують англomовну освіту дошкільників. Спеціальні компетентності представлені такими видами:

- методичною компетентністю;
- англomовною професійною комунікативною компетентністю, яка включає мовну, мовленнєву, соціокультурну, соціолінгвістичну, лінгвокраїнознавчу;
- філологічною компетентністю;
- професійною інформаційною компетентністю;
- ігровою компетентністю;
- акторською компетентністю;
- адаптивною компетентністю;
- музикальною компетентністю.

Кожна із названих компетентностей представлена відповідними професійними знаннями, навичками та вміннями, які повинні цілеспрямовано формуватися в умовах, максимально наближених до реальної професійної діяльності вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу. [1, с. 95-97].

Таким чином, наведені вище структура та зміст професійної компетентності вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу свідчать про те, що у професіограмі цих спеціалістів тісно переплітаються компетентності педагога та філолога. Виходячи з цього, актуальним виявляється розгляд питання щодо формування філологічної компетентності фахівців зазначеного профілю як одного з найважливіших компо-

ментів їх професійної підготовки.

У сучасній педагогічній та методичній літературі питання формування філологічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови та зміст філологічної освіти досліджували С.С. Аверинцев, О.С. Ахманова, І.Л. Бім, В.В. Виноградов, Г.О. Винокур, І.Б. Каменська, М.К. Колкова, А.К. Маркова, К.С. Махмурян, К.О. Пореченкова, О.А. Радченко, О.М. Соловова.

Найбільш розповсюдженим є трактування філологічної компетентності як загального уявлення про теоретичні лінгвістичні дисципліни, що забезпечують нормативне володіння виучуваною мовою та про гуманітарні науки, такі як: історія та теорія зарубіжної літератури, літературознавство, країнознавство, культурологія, що в сукупності розкривають сутність духовної культури соціуму.

К.С. Махмурян вважає, що філологічна компетентність має загальнопредметний характер, на відміну від іншомовної комунікативної та методичної компетентності вчителя, які мають предметний характер [2].

І.Б. Каменська визначає зміст філологічної компетентності вчителя іноземної мови як сукупність білінгвальної культури мовленнєвої поведінки і культури читання, які забезпечують здатність до здійснення повноцінної міжкультурної комунікації та ціннісної орієнтації в міжкультурному просторі в його діахронічній та синхронічній вербальних проєкціях. Умовами ефективності формування філологічної компетентності вчителя іноземної мови є комунікативно-прагматичний підхід до викладання практичних дисциплін, когнітивно-прагматичний підхід до викладання лінгвістичних теоретичних дисциплін, компаративно-прагматичний підхід до викладання теорії та практики перекладу, історії зарубіжної літератури, спецкурсів із зарубіжної літератури. Дотримання зазначених умов, на думку вченої, уможливило послідовне формування практичного, теоретико-практичного і білінгвального рівнів філологічної компетентності майбутніх учителів інозе-

мної мови [3].

К.О. Пореченкова стверджує, що філологічна компетентність об'єднує культуру читання рідною та іноземною / іноземними мовами й культуру естетичного сприйняття дійсності. Формування цієї компетентності забезпечується сукупністю знань, отриманих з певних лінгвістичних та гуманітарних наук; духовних якостей особистості (норм поведінки, моральних ідеалів); умінь застосовувати отримані філологічні знання та навички у реальному житті; інформаційної культури; здатності до творчості; навичок самостійної роботи; здатності до естетичного сприйняття дійсності. Формування культури читання та культури естетичного сприйняття світу нерозривно пов'язано з формуванням лінгвістичного, загальногуманітарного, інформаційного та естетичного компонентів. При цьому дослідниця дотримується думки, що філологічну компетентність не можна вважати повністю сформованою без таких компонентів, як: особистісний, соціальний, самоосвітній, стратегічний. У структурі філологічної компетентності вчена виділяє три основних рівні:

1. Базовий рівень, що забезпечує випускникам шкіл і студентам немовних вищих навчальних закладів базову філологічну підготовку, необхідну для продовження освіти;

2. Професійно-педагогічний рівень, який передбачає наявність відмінних іншомовних знань і широку філологічну ерудованість у вчителів іноземних мов;

3. Спеціалізований рівень, що дозволяє працювати фахівцям у вузькоспеціалізованій сфері філологічних досліджень, застосовуючи глибокі знання однієї чи декількох іноземних мов [4].

Аналіз наукових праць названих вище авторів дозволив уточнити поняття філологічної компетентності вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу, її структуру та зміст.

Отже під філологічною компетентністю вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу ми розуміємо

філологічну грамотність, філологічну культуру та філологічну самоосвіту, які сприяють здійсненню ефективної професійної діяльності.

Філологічна грамотність передбачає сукупність знань з певних лінгвістичних та гуманітарних наук і вміння застосовувати набуті філологічні знання у професії вчителя англійської дошкільного навчального закладу. Вона включає лінгвістичний та загальногуманітарний компоненти.

Філологічна культура вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу є сукупністю білінгвальної культури мовленнєвої поведінки і культури читання, які забезпечують здатність особистості до здійснення повноцінної міжкультурної комунікації та ціннісної орієнтації у міжкультурному просторі. Крім базових складових вона містить естетичний, інформаційний та особистісний компоненти.

Філологічна самоосвіта виступає обов'язковою умовою професійного розвитку вчителя. Вона складається з самоосвітнього, стратегічного та соціального компонентів.

Таким чином, представлені нами структура та зміст філологічної компетентності вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу створюють передумови для якісної підготовки конкурентоспроможних фахівців педагогічної освіти.

Використані джерела

1. Кміть О.В. Зміст професійної компетентності вчителя англійської мови дошкільного навчального закладу / О.В. Кміть // Вісник ЧНПУ. Серія : Педагогічні науки. – 2014. – Випуск 119. – С. 95-97.
2. Махмурян К.С. Теоретико-методические основы ускоренной подготовки учителя иностранного языка в условиях дополнительного профессионального образования : автореф. дисс. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.08 / К.С. Махмурян ; Ин-т содержания и методов обучения РАО. – М., 2009. – 50 с.
3. Каменська І.Б. Зміст філологічної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови / І.Б. Каменська // Вісник ЧНПУ. Серія : Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 92. – С. 127-129.
4. Пореченкова Е.А. Развитие филологической компетенции в системе школа-вуз и способы ее контроля : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02. – М., 2009. – 22 с.